

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: za Združeno državo (izven Chicago) in Kanado \$4.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cileo \$7.50 na leto, \$4.50 na pol leta, \$2.25 na četrt leta; za tujostvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year, Chicago and Cileo \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cena glasila po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih članov ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (držice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v skladu, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov za vse, kar ima stik s tiskom

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Delovni v. sklopu, na primer (March 31, 1935), poleg vsega imena na naslovni strani, da vam je v tem datumu poteka naročnina. Posvetite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Drobiž

"Father" Coughlin pravi, da ni fašist in da njegova "Unija za socialno pravičnost" nima fašističnih tendenc. Pravi fašisti v Ameriki so bankirji. Ker katoliških bankirjev ni v njegovi organizaciji, torej se ni fašistična.

Kljub temu se "fathru" dopade Mussolini (zakaj slovenski "fathru" v Ameriki ne informirajo Coughlina, kako Mussolini krščansko ljubi in krščansko postopa s škofom Margottijem vred z jugoslovanskimi katoliškimi duhovniki na Primorskem?) in svojo "Unijo za socialno pravičnost" vodi natanko po Mussolinijevem zgledu. On je edini odbornik in diktator v organizaciji. Zanj je naznanil, da bo zdaj svojo "Unijo" razdelil po državah in v vsaki državi bo on postavil voditelja. To ni fašistično!

Hearstovo časopisje še vedno vodi vojno z Rusijo. Na eni strani piše, da Rusijo danes krmarijo najslabši in najmanj sposobni ljudje, kajti vse "dobre" in "sposobne" Ruse so boljševiki pobili v revoluciji, na drugi strani pa piše, da Rusi niso.

Na drugi strani, namreč v Brisbanovi koloni, čitamo, da ima današnja Rusija najposobnejše letalce in skakače iz letal ter najboljše organizirano letalsko floto na svetu.

Zakaj se Hearstovi pisarji ne domenijo, kaj bodo pisali, da ne bodo pobijali drug drugega?

"Kingfish" Long ni največji "dumbbell" v senatni zbornici. Tamkaj imajo še enega senatorja iz Oklahome, ki se piše Gassaway. Ta možakar hoče, da se ekonomska kriza za vse čase reši na sledeči enostavni način: vlada naj tiska denar toliko časa, da ga bo vsakdo imel kolikor bo hotel! — In a tem bodo vsi problemi rešeni! Ječe lahko zapremo, sodišča odpravimo in policijo pošljemo na počitnice, ker ne bo nihče več kradel in ropal in ubijal zaradi denarja! Cerkev bodo tudi lahko zaprli in dušne pastirje poslali na severni tečaj, ker ne bo več treba moliti in prositi Boga za to in ono! Vsi ljudje bodo bogati in vsi dobri...

(Hej vi tam v Clevelandu ali Lorainu ali kjer ste že! Ali je senator Gassaway naprednjak ali ni? Kam prav za prav spada?)

Illinoiska relifna komisija je obdolžena, da nakazuje črke za relifno delo ljudem, ki so že davno mrtvi, ki so že več mesecev v zaporu, ki so oddali neznanu kam, ki so že zapustili relifno službo, sploh tisočev in tisočev, ki niso upravičeni do teh čekov in jih tudi ne dobe. Skandal kajpada, toda nič novega. Kadarkoli in kjerkoli mečejo javni denar z lopato, tam je zmirom bila korupcija.

Nekdo pobira relifne črke. Nekdo — in teh je na tisoče — dobiva "something for nothing". V kapitalistično-krščanski družbi je to stara povest.

Med "pozabljenimi modrostmi", ki jih izkopa iz papirne in prodaja "napredna" A. D., je tudi tale: "Življenje je tako, kakršnega ustvarimo". Nič čudnega, če je ta "modrost" že pozabljena. Domislite se in povejte, katero življenje je to?

Epigon, ki v A. S. uči, "kaj uči socializem", bi se moral prej sam učiti. Predno uči drugo zablod in potverb. To, kar on uči, je tako daleč od resnice in enostavnih dejstev kakor je Babi zob od konstelacije Orion. Nič ni manj "kultnega" kakor skruhati možica iz slame in enj in potem tega možica razčetrati. To je morda zabavno za pastirke, toda odraslim pastirjem, pa naj bodo kozji ali kravji, se tudi to "frimaga".

Sovjetska vlada je odredila smrtno kazen za mladino z dvajsetim letom. Včas so socialisti načelno pobijali smrtno kazen v vsakem slučaju, sploh vsako nasilje, ampak tudi to je danes menda "demokratsko". Ali gre Rusija sto let nazaj v barbarstvo, ko so v Angliji obešali otroke, ki so kradli jabolka? Ipajmo, da se motimo!

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

O shodih in igri

Canonsburg, Pa. — Govornika tura s. Joška Ovna po zapadni Penni, ki se je zaključila 1. aprila, je bila zelo uspešna; vsi aranžirani shodi so bili znameniti in precejšnjim uspehom. Udeležba je bila na vseh nadstev zadovoljiva. Poslušalci so z odobravanjem vzeli na znanje podučljive in stvarne besede, katerim je govornik dodal potrebnega humorja. Posebno razveseljivo dejstvo je bilo to, da so bile na shodih in precejšnjem številu zastopane tudi ženske. To je pač znamenje, da je tudi žensko začelo spoznavati, da je v sedanjih uredbi nekaj narobe. Zato upam, da se bodo ženske odselej naprej še bolj udeleževale v našem delavskem gibanju, ki je svetovno delavsko gibanje.

V vseh naselbinah, kjer so se vršili Ovnovi shodi, se trudi mala skupina sodrugov, agitira in piše dopise, prodaja tiskovine in razpečava delavske knjige. Pa ne samo to. Večina naših sodrugov se udeležuje tudi v podporne organizacijah, tako tudi v gospodarskih in kulturnih kakor i strokovnih. Zato upam, da bodo shodi ki so se baš kar zaključili, obrodili v vseh teh naselbinah žarjen sad in cilj, da se naši klubi pomnože ter narokniki na Proletarce potroje, kajti to je bil cilj teh shodov. Dolžnost nas vseh je, da se že enkrat zbudimo. Samo jamranje in kritiziranje nam ne bo nič koristilo. Današnjih razmer smo si delavci v veliki meri sami krivi. V prošlosti se je volilo republikance in demokrate. Nikar se ne bojmo socializma! Pristopajmo v soc. klube brez vsake bojazni. Velikokrat vam je bilo že pojasnjeno, da socialisti ne bodo delili vsega premoženja; saj to nam hočejo republikanci in demokrate vzeti z vedno večjimi davki. Imejmo trdno prepričanje, da če se ne bomo sami rešili iz pod tež sedanjih razmer, da drugi nas tudi ne bo.

Še par dni nas loči od 21. aprila. Ta dan naj si zapomni vsak zavezanec delavca in se tudi ne bo kesal, če pride v Canonsburg k uprizaritvi ene najboljših vzgojnih socialnih dram sedanjege časa, k uprizaritvi drame "Rdeče rože". Kakor je soditi iz poročil, ki jih dobivamo dnevno, bo na uprizaritvi te drame velika udeležba na veličonočno nedeljo, dne 21. aprila. Vstopnice gredo hitro izpod rok, igralci se pa prav pridno vežbajo, da bodo zadovoljili posetnike.

Drama "Rdeče rože" se bo pričela ob 2. popoldne. Ker ima pet dejanj, bo vzelo precej časa, da se izvede. Po igri se bo serviral dober prigrizek in v spodnji dvorani se bo pričela plesna zabava. Igral bo Ludvikov orkester. Na veselo svidenje 21. aprila pri uprizaritvi "Rdečih rož".

Za dramski klub "Soča". John Koklich.

Svojevrsna zmaga delavcev

Durant City, Pa. — Ker je mnogo rojakov, ki so se delali v tej naselbini in se sedaj nahajajo v drugih krajih, jih bodo gotovo zanimale vesti od tukaj; zanimale bodo tudi ostale čitatelje, ki radi prebirajo dnevno dopise v Prosveti.

Kakšne so tukajšnje delavske razmere? Tu smo brez vsake delavske organizacije, kar je pač žalostno za nas. Če bi bili organizirani, potem ne bi delodajalci z nami tako grdo postopali kot postopajo. Tu je tovarna, v kateri izdelujejo takozvani plate glass ali debele steklene šipe. V njej nas čela okrog tristo delavcev, ki smo raznih narodnosti. Stanujemo v kompanijskih hišah, ki so last iste družbe ko tovarna. Stanovanja si moramo sami popravljati, ako hočemo imeti malo udobnosti in čistoto. Pa kljub temu, da jih sami popravljamo, kompanija vseeno zahteva visoko stanarino, pa pri tako nizki plači in v takem kraju kot je tukaj. Pri vsem tem pa kompanija še devet mesecev ne izplačuje redno našega tekočnega plačila, tako da nam dolguje že dva meseca plače za naše storjeno delo. Ako greš vprašati, da bi potreboval nekaj denarja za razne potrebščine, pravijo, da ga nimajo, če jih pa

večkrat nadleguješ, rečejo, da delaš trouble ali nemir in da se lahko seliš, ako ni zate.

V soboto 30. marca pa je zavrelo do vrhunca. Opazil sem, da je pred tovarno precejšnje število delavcev, katerim sem se pridružil tudi jaz, misleč, da nam bodo izplačali naše groše. V tistem momentu pa je prišlo sporočilo od kompanije, da danes ne dobimo nikake plače. Vsi smo postali nekam razburjeni nad to izjavo. Vprašal sem, če so vsi delavci za to, da gremo vsi skupno vprašat kompanijo, da hočemo imeti ne samo 50% od plače, pač pa vse kar nam dolguje, to je cela dva meseca plače. Vsi so se strinjali a tem. Vsi skupaj smo šli do vrat glavne pisarne. Stopil sem v pisarno in vprašal za superintendenta. Povedali so mi, da ga ni, da je odsoten. Vprašal sem za kompanista, pa je tudi ta bil odsoten. Eden izmed njih se je oglasil, da on zastopa superintendenta. Pozval sem ga, naj vstopi ven, da mu predložimo naše zahteve: Želimo in hočemo imeti vse naše plače, kar nam jih kompanija dolguje. Povedal nam je, da nam on tega ne more obljubiti.

Tako smo se obrnili, ne da bi vedeli pri čem smo. Mislim sem si, kaj sedaj? Naenkrat mi je šnilo v glavo in sem pozval vse delavce v dvorano. V dvorani sem jih vprašal, če so za to, da vprašamo družbo, da nam mora izplačati ves naš zaostali zaslužek, znižati za 50% stanarino in da ne sme družba niti enega delavca odsloviti, ako bi koga osumila za kakšnega voditelja v tej zadevi. Živahno pritrdjevanje in plaskanje! Ker nas ni bilo veliko, smo se dogovorili, da se bo vršila še ena skupna seja ob 8. zvečer.

Ob določenem času je bila dvorana polna. Prišli so tudi kompanisti a superintendentom. Ko se je v dvorani pomirilo, smo kompaniji predložili gori navedene zahteve. In kaj se je zgodilo? Kot bi dregnil v srčeno gnezdo. Po ostrih govorih smo se dogovorili, da se določi odbor 5 delavcev, ki bodo posredovali med nami in kompanijo in odločili, da pridejo naslednji dan 31. marca ob 3. popoldne v pisarno. Predno so zapustili dvorano, je super izjavil, da bodo kolikor koli ustreli našim zahtevam, ali tega nikoli ne, da bi jaz še kdaj smel delati v njihovi tovarni.

Spet smo določili čas za sejo, to je za 31. marca ob 8. zvečer, da bomo slišali od posredovalcev, kaj so izvedeli pri kompaniji. Ker imam tako delo, da sem moral 31. marca že ob 5. zjutraj delat, sem se vedno oziral krog sebe, kdaj pridejo, da me izženejo iz tovarne. Okrog 9. ure sem jih zagledal, mahnil so jo naravnost k meni. Brez vsakega pozdrava me je super prav grdo nahrulil, seveda pa mu jaz nisem ostal dolžan. Ukazal mi je, naj se takoj izgubim iz tovarne in sploh iz te naselbine, da to je vse last te kompanije. Vprašal sem, kdaj naj pridem po denar.

Ko sem prišel domov, so me prišli izpraševati ostali delavci, če sem res bil odslovljen. Vsa kemu sem povedal, da res. Zunanaj pa so se zbirali in posveto-

vali, da ne gredo prej delat, dokler me kompanija spet nazaj ne upoši.

Ob 8. zvečer je bila spet dvorana polna delavcev. Posredovalci so nam povedali, kako so se s kompanijo dogovorili. Po mojem mnenju so pristali na vse, kar jim je pač kompanija narekovala. Kompanija bo plačevala medbo bolj redno ko dosedaj; zaostali naš zaslužek bo izplačevala med rednim, ako bo mogla; stanarino bo znižala za 25%. Vprašal sem jih, kje je tretji predlog, to je, da ne sme kompanija nobenega odsloviti. Opomnil sem jih tudi, da naj vprašajo delavce, če so s temi posredovanji zadovoljni. Eden posredovalcev se je zadržal nad menoj, naj bom tihi. Takrat sem hotel zapustiti dvorano, ker pa je bilo vsepolno klincev, naj ostane, sem ostal. V dvorani je nastal nemir. Po par minutah se je oglasila cela vrsta govornikov, ki so zahtevali, da me mora kompanija nazaj upošliti. Prva je govorila naša Slovenka, namreč v angleščini, ki jim je jasno in jedrnat povedala, kaj se je govorilo tisti dan.

Ker niso bili na jasnem, če me bo kompanija nazaj upošla, so zahtevali, naj se vrši še ena seja, to je 2. aprila ob 8. zvečer.

Ko me je super odslovil z dela, mi je rekel, naj pridem po denar 1. aprila ob 9. dopoldne. Ko sem prišel do tovarniških vrat, me je paznik ustavil in mi rekel, da so mi naročili, da me ne sme pustiti v tovarno. Vprašal sem ga, če lahko rabim telefon, kar mi je dovolil. Zahteval sem namreč, naj mi takoj prinesejo moj denar. Nekdo se je oglasil, naj malo počakam. Potem so še večkrat klicali, naj še malo potrpim. Ob 4. popoldne so me poklicali v pisarno, kjer me je super prav prijazno nagovoril, kako se imam. Seveda sem se temu pozdravu močno začudil. Po eni uri in pol ostrega in primernega razgovora smo se razšli, ne da bi vedel pri čem sem. Čez nekaj časa so mi sporočili iz pisarne, naj pridem naslednjega dne delat. Povedali so mi, da se je kompanija uklonila, da bo redno izplačevala zaslužek, znižala stanarino za 25% ter mene nazaj upošla.

Izid našega boja je bil torej vsaj delno povoljen. Iskreno se zahvaljujem vsem, ki so me podpirali, posebno pa se zahvaljujem našim zavednim Slovenkam, ki so bile najbolj vzdržljive in vztrajne pri naših skupnih zahtevah, zakar jim gre vsa čast. Prav tako se tudi vsem iskreno zahvaljujem za krasno darilo, ki sem ga prejel v ta namen.

Jernej Krajec.

O misijonu in razmerah

Sharon, Pa. — Načelnik NRA je preprečil rudarski štrajk, s tem pa je preprečil tudi delo v rovi, kajti pretekli teden so v nekaterih rovi delali samo en dan. Kako se naj premočarji preživijo, je vprašanje, za katero se načelniki ne brigajo.

Pred 1. aprilom so premočarji baroni rudarje zelo priganjali, mudilo se jim je, da se pripravi, ako pride do stavke in prelivanja krvi. Pa so si napravili velike zaloge premoga, ki ga bodo polagoma spravili v denar, rudarje pa izstradali, nakar bo tudi pogajanje mirno zaspalo. Tako se godi pod sedanjim kapitalističnim sistemom. Medtem pa priprejajo po Penni razne misijone in tolažijo ljudstvo, naj potrpi še nekaj let, saj bo po smir-

—Federated Pictures.

William P. McCracken, pomožni trgovinski tajnik v Hooverovem kabinetu.

ti itak bolje, kajti na "onem svetu" bo vsega dovolj za vse. Časi so slabi, zato ne smete Boga žaliti. Če vam gospodje kapitalisti ukažejo, da morate delati za nizko mzdo, se morate pokoriti.

Tako je rekel župnik, ki je priredil misijon, ki naj upotolazi glad in pouči ubogo delavstvo, po kateri poti mora hoditi, da doseže nebeško kraljestvo. Častiti župnik je povabil farane, da jim dokaže, koliko ima cerkev dolga. Čudno se mi zdi, zakaj častiti župnik ne predloži računov Boga in kapitalistom, ki imajo vsega zadosti. Zakaj?

Tak tlačijo revne delavce po vsem svetu. Kdaj se bo delavec prebudil iz trdnega spanja? Toliko časa ne, dokler bo poslušal take molitvice. Ne sovražim župnika, ki prejema od pobožnih ljudi velike vsote denarja, pomilujem pa one ljudi, ki sami sebe tlačijo ter ovirajo napredek delavstva, ki se je že zavedlo svoje naloge, da ne more doseči svojih pravic in izboljšanja delavskih razmer.

Ustavil sem se v Pittsburghu, kjer sem dobil novega naročnika, potem pa sem šel v naselbino Meadowlands na obisk k mojemu prijatelju, s katerim se poznava že 29 let. Obiskal bi ga bil že pred božičem, pa mi moja nesreča ni dopustila ter obiske za več mesecev prekinila. Anton Tomažin ima veliko trgovino z mešanim blagom. Dne 5. aprila sem se odločil, da obiščem njega in njegovo družino. S Tonetom sva se takoj podala v utico, v kateri sva se pogovarjala o davnih in sedanjih dogodkih, njegova soproga pa nama je postregla z raznimi dobrotami, ki smo jih pridno zalivali z dobro kapljico. Postala sva precej glasna, kar je privabilo precej prijaznih sosedov k nama. Tone mi je pomagal poagitrati za naročnino in dobil sem na mestu dva nova predplačnika Prosveti, Tone pa je ponovil polletno naročnino. Vsi trije se zanimajo za naš dnevnik Prosveto, četudi niso člani SNPJ. Oni radi čitajo in priporočajo delavske liste kot ta Prosveta in Proletarec. Tu pa tam se pa dobe člani, ki se ne zanimajo za delavsko časopisje.

Čas je potekal in prišla je ura odhoda. Poslovil sem se od vselej družbe. Iskreno se zahvaljujem za prijaznost, postrežbo in naklonjenost ter natočnino. Obljubil so mi, da bom prihodnjič spet dobil par naročnikov.

Deževalo je, pa sem se podal še k zvestemu dolgoletnemu naročniku Franku Ferliču, ki je ponovil celoletno naročnino in postregel z okusno prekajeno šunko, njegova soproga pa mi je malo ponagajala. "Če je moja žena že prišla nazaj," Seveda sem moral pojasniti to "zagonetko", da ni šla nikamor, temveč, da se je le "premufala" v drugo sobo.

Poslovil sem se od prijaznih Meadowlandčanov, ko pa bodo bolj gorke dnevi, jih spet obiščem. Iskrena zahvala vsem skupaj. (Bil sem precej moker "nazunaj in znotraj".)

Prišel i na Strabane, me je zalotila prava ploha, kljub temu pa nisem mislil, ampak sem takoj pričel z obiski. Sobotni društveni tajnik je imel dobro zakurjeno sobo in sem se malo osušil a vsoeno je sledil hud prehlad.

Dne 8. aprila sem se podal nazaj proti Sharonu, kjer bom ostal toliko časa, dokler se ne bodo kurja česa osušila. "Ježe s farne" mi je naložil vrhu vsega tega "vikoro", da sem moral nositi tri velike domače klobase vso pot.

Anton Zidanšek, zastopnik.

Koliko je živalskih vrst?

Pred sto leti so živalski svet cenili na okoli 73,588 vrst, in sicer na 1200 raznih sesalcev, 3600 ptic, 543 plazilcev, 3500 rib, 11,000 mehkužcev, 1290 oklepnikov, 1048 pajkov, 4 stonog, 49,000 žuželk, 230 bodičarjev, 372 vov, 500 celenteratov, 306 prazilavice in 90 drugih živalskih vrst.

Petdeset let pozneje, t. j. 1881., ko so izprvo točneje šteli, so našli že 311 tisoč vrst, in sicer 2300 vrst sesalcev, 11,000 ptic, 3400 plazilcev, 11,000 rib, 33 tisoč mehkužcev, 7500 oklepnikov, 8070 pajkov, 1300 stonog, 220,150 žuželk, 18,043 bodičarjev, 6070 vov, 2200 celenteratov, 3500 prazilavice in 520 drugih vrst.

Od l. 1881. do danes računajo letni pripravek preživalnih vrst na 12,000, tako da so do 1909. dobili ogromno vsoto 600 tisoč vrst, danes jih čeni W. Horn že na 920,000. Dgi raziskovalci seveda pravijo, da bo le 400 vrst žuželk, tako da točnih števil danes ne poznamo. Bolj zanesljive so edino številke vretenčarje, pri čemer računajo, da je okoli 7000 vrst sesalcev, 20,000 rib, krkonov 1300, 1400, plazilcev pa 4000. Izumirnih živalskih vrst pozna znanost preko 100,000.

Ozdravljiva ljubosumnost

Pariški zdravnik dr. Dumoulin stoji na lišču, da je ljubosumnost prava bolezen in takšna tudi ozdravljiva. Po vsej priliki tako, kajti metoda, ki jo uporablja dr. Dumoulin za zdravljenje ljubosumnosti, mu vaja vedno dovolj pacientov.

Pred vsem jim zapisuje določeno dieto jim prepove vsak užitek, kakršne je alkohol, kava, nikotin itd. Sport in jutranji gibanje po pol ure imajo važno ulogo pri zdravljenju, pred sprehomod pa priporoča na želodec kozarec mrzle vode. Hrana vsebuje malo mesa in nič začimb. Poleg vsega priporoča pacientom naj se bavijo z abstraktnimi vedami, filozofijo, matematiko, teologijo in je podobnega. Skratka, če bi človek živel ne po predpisih, ki jih oznanja higiena, bi mogel biti ljubosumen. Bržkone pa ne bi niti življenja posebno vesel...

Kdo je izumil tiskarstvo?

Ob nekem prepiru so se nedavno strokovnjaki v tem vprašanju. Iz njihove učenega pričkanja se je pokazalo, da se in teljski naslov ne more z mirnim srcem pod Gutenbergovo. Temu so namreč nasproti postavili tekmece, kakršna sta Bruzana J. Brie C. Mansion. Vsi trije so živeli v isti dobi, knjige, ki se njim pripisujejo, so bile tiskane l. 1446. Klevetniki in pristaši vsakega navedajo krepka dejstva za dokaz svojih tez, vendar nobeden ni popolnoma prepričan. V vsakem primeru ostaja še nekaj dvoma, li do 500 letnice tiska kdo stvar na čisto gna? Ali pa naj si mislimo z modrijanom, je lahko več oseb ob istem času prišlo na misel? To se dogaja še dandanašnji.

Radioaktivni natrij

Prof. Lawrence s Kolumbijskega vesša je uspelo proizvajati po umetnem žarke gama, ki jih oddaja drugače samo na Ti žarki nastanejo, če bombardiramo nekatere elektroni. Najbolj čudno pri tem pa je, da dvakrat močnejši od radijskih žarkov pa. Zato utegnejo dobiti v medicinski praksi velik pomen. Seveda se konča izžarjevanje trija že po kakšnih 15 urah, na kar pa to snov znova bombardiramo z elektroni, jo napravimo zopet radioaktivno.

Hitler in mnenje kapitalistov o njem

Takole pravijo:

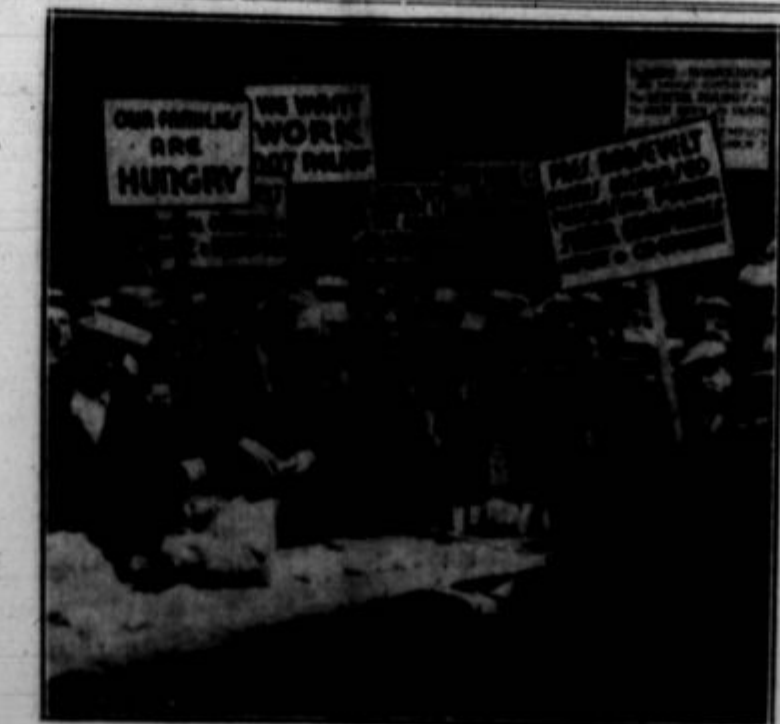
"Hitler je v resnici sveti duh," je rekel predsednik pruskega parlamenta Kerl. "Welt des Kaufmanns" pa pravi: Resitve vstva se je pojavil na zemlji pred dvesto leti v osebi Jesusa Kristusa, a sedaj se je javil nemškemu narodu v osebi Adolfa Hitlerja. Voditelj fašistov v Posenju je tudi kel, da je Hitler nov Jezus Kristus, toda ne naji in večji od onega. — D. P.

Prazna slama

Poljedelstvo velja za eno najbolj nerazvinih podjetij. Komaj 20 odstotkov vseh linskih snovi, ki se požanje, pride kot na trg, vse drugo pa odpade na slamo in ve. Sele v najnovejšem času je našla kmetijska tehnologija pripravne postopke za razno izkoriščanje teh odpadkov. Izkazalo se je, da lesovina, ki je v slami, izvrstno upora pri proizvodnji vsakovrstnih umetnih materialij, ki nam nadomeščajo lesove in kurilni

Kdo žanje v Italiji

Največja italijanska tovarna tekstilne strije, ki ima 536 milijonov lit obratne moce, je zaslužila v minulemu letu 27,5 milijard lir. Med delničarje so razdelili 20 milijard lir.

Protestne demonstracije elektricarjev pred mestno hišo v New Yorku.

Maksim Gorki:

MATI

SOCIALEN ROMAN

Položivši cigareto na podstavek svoje čaše je stresla z glavo; njeni zlati lasje so se usuli v gostih štrajkljih po hrstu in ona je odšla.

Mati je pogledala za njo, vzdihnila, ozirala se naokoli brez misli, v dremotnem stanju in je začela pospravljati posodo.

III.

Ob štirih je prišel Nikolaj. Med obedom je pripovedovala Sofja smeje, kako je srečala in spremila beguna, kako se je bala vohuna, ki ga je videla v vsakem človeku, in kako smešno se je obnašal begun... Njen glas je spominjal mater na bahanje delavca, ki je dobro opravil težko delo in je zadovoljen.

Sedaj je bila oblečena v lehkó, široko, sivo oblačilo. V toplih gubah je padalo s pleč k nogam in je bilo mehko in ni šumelo. Večja je izgledala v tej obleki, oči so ji potemnele, kretanje ublažile.

— Tebe, Sofja, — je dejal Nikolaj po obedu, — čaka še delo... Veš, da nameravam izdajati kmečki časopis... ali zveza z ljudmi je vsled zadnjih aretacij pretrgana. Le Pelageja Nilovna nam more pokazati človeka, ki prevzame razširjanje lista. Pelji se z njo... čim prej.

— Lepo! — je dejala Sofja in si naglala cigareto. — Ali pojdeva, Pelageja Nilovna?

— Zakaj ne...?

— Ali je daleč?

— Osemdeset verst...?

— Dobro!... A sedaj še malo zaigram Pelageja Nilovna, ali vas godba ne moti?

— Ne vprašajte me... kakor da bi me ne bilo tu! — je dejala mati in sedla v koteček divana.

— Poslušaj, Nikolaj! To je Grieg. Prisnela sem ga danes seboj... Zapri okna.

Odpri je zvezek not in rahlo udarila z levico na tipke. Gosto in sončno so zapele strune. Z globokim vzdihom se jim je pridružila druga nota, glasna in trepetajoča od polnote. Izpod prstov desnice je odletela jasno zvoneča, nemirna jata prozornih glasov, ki so se zibali in kakor prepovedane ptice poskrili v temnem zatijih not; te so pele umerjeno in skladno kakor od viharja utrjeni morskí valovi.

V odgovor na pesen so se brezupno odzivali gosti valovi temnih glasov; široki in glasni, so požirali v svojo globočino roj zvonečih tožba, vprašanj in stokov, zlitih v nemirni pesni. Časih je pesen vrtoglavo odskakovala v višino, stokala in vzdihovala, zopet padala, polzela in se zibala v nemirnem in gostem potoku basovih not, tonila in se izgubljala v njih in se zopet vzdigala iz enakomernega, brezupno mirnega bučanja, rasla, zvenela in se tajala v širokem razmahu vlažnih not. A te so vzdihovale brez nehanja, silno pokojno, brez odgovora, brez gloriole...

Izpočetka vsi tri glasovi niso genili matere; nerazumljivi so ji bili in slišala je iz njih le zveneč kaos. Njen poslušni povzel naprava iz zamotanega trepetaja not. Dremotno je zrla Nikolaja, sedečega na drugem koncu širokega divana, ogledovala strogi profil Sofje in njeno glavo, upognjeno pod težo zlatih las. Solnce je zahajalo in njegov žarek, zamišljeno trepetajoč, je toplo razsvetljeval Sofji glavo in pleča, potem pa legel na tipke klavirja in zatrepetal pod njenimi prsti. Godba je vse gostejše napolnjevala izbo in neopaženo budila materino srce. Tri note, zvonke kakor glas Pjodje Mazina, so se vrstile druga za drugo, podpirale druga drugo v višini in blestele v po-

toku glasov kakor srebrne ribe v reki... Časih se jim je pridružila še četrta, in skupno so pele preprosto, v srce segajočo melodijo. Mati jih je zasledovala, čakala njih petje in poslušala le te note, ki jih je izločila iz nemirnega, glušega kaosa glasov...

In iz temne preteklosti je vstajala pred njo davno pozabljena krivica, grenko in razločno.

Nekoč je prišel pokojni mož pozno ponoči domov, silno pijan, jo zagrabil za roko, vrgel s postelje na tla in jo udaril z nogo rekoč:

— Poberi se, nesnaga, do grla sem te sit!

— Poberi se!

Da se ubrani njegovih udarcev, je hitro vzela v roke dveletnega sinka in ga kleče pokrila s svojim telesom. Nagrec je ves preplašen plakal in se zvijal v njenih rokah.

— Poberi se! — se je zadril Mihael s svojim rjovečim glasom.

Poskočila je na noge, odhitela v kuhinjo, ogrnila jopič okolo pleč, zavila ortoka v šal in molče, brez kričanja in tožba odšla bosa, v sami srajci in jopiču na cesto. V maju je bilo; noč je bila jasna, ulični prah se je hladno prijemal nog in se nabiral med prsti. Otrok je jokal in se zvijal. Odšla je prsi in pritisnila sina k telesu; od strahu gnana je stopala po ulici tiho prepevaje.

— Aj-aj... aj-aj!...

Že se je daniło, strah in sram jo je bilo, da stopi kdo na ulico in jo vidi na pol nago... Podala se je k močvirju, sedla na zemljo pod gosto skupino mladih jesenov. Tako je dolgo sedela in nepremično strmela v temo s široko odprtimi očmi; da pomiri otroka in svoje užaljeno srce, je tiho pela:

— Aj-aj... aj-aj!...

Naenkrat je slišala nad njeno glavo črna, nema ptica in odletela v daljo. Vstala je in od mraza drgetajoča po vsem životu se je odpravila domov, po nove udarce in nove krivice...

Poslednjič je vzdihnil glasen, ravnodušen in hladen akord in zamrl.

Sofja se je okrenila in potihlo vprašala brata:

— Ali ti je všeč?

— Močno! — je odgovoril in se stresel, kakor da bi se bil ravno prebudil. — Zelo mi ugaja...

V materinih prsih je pel in trepetal odmev spominov in še bi poslušala godbo. Od strani se ji je prikladala misel:

— Tako živita... brat in sestra, prijatelj-sko, mirno... Godba... Ne prerokata se žganja ne pijeta in ne pripravata za prazen nič...

Ne žalita drug drugega kakor ljudje črnega življenja...

Sofja si je urno naglala cigareto. Mnogo je kadila, skoro nepretrgoma.

— To je najljubša stvar pokojnega Kostje!

— je dejala in udarila rahel, žaloben akord. — Kako rada sem mu igrala. — Kako dovteten je bil za vse...

— Na svojega moža misli... — je menila mati. — In smehljala se...

— Koliko sreče mi je dal ta človek... je tiho govorila Sofja in spremljala svoje misli z lahkim glasovi strun. — Kako je znal živeti... Neprenehoma je v njem gorelo veselje, otroško, živo veselje...

— Otroško... — je ponovila mati sama pri sebi.

— Da-a! — je dejal Nikolaj in si gladil brado:

— Vriskačjoča duša!...

(Dalje prihodnje.)

Louis Zajec (Milwaukee):

Moji doživljaji v svetovni vojni

(Nadaljevanje.)

XX

V začetku junija je pričeli uha-jati na našo stran italijanski vojaki, ki so bili postavljeni za stražo v prvih vrstah. Slišali so namreč, da bo treba kmalu nas-kakovati avstrijske čete; tega so se bali, zato so pribražali k nam. Vsi ti vojaki so bili poslani pred vrhovno poveljništvo, kjer so jih izpraševali in tako izvedeli, da se bo ofenziva pričela sredi junija. Tako smo bili informirani, da se res nekaj kuha na nasprotni strani in na to smo se morali dobro pripraviti.

Dan pred napovedano ofenzivo smo se dobro oborožili in vsak mo- je dobil tri škatle konzerviranih živil. Radi bi jih bili takoj pojedli, ker smo bili lačni, a treba se je bilo premagovati. Moj tovariš pa se ni mogel vzdržati in je vsa živila pojedel, čeprav smo ga svarili, da ga poveljnik lahko ustrelji za ta prestop. On se ni zmenil za svarilo in res je par ur pozneje plačal prestop z življenjem. Zvečer je namreč prišel častnik, ki je pregledal nahrbtnike, da ugotovi, če imamo še konzerve. Ker jih moj tovariš ni mogel pokazati, ga je poklical na stran in u-strellil. Zapretil nam je, da bo sli-čna usoda doletela vsakega, ki se bo polakomnil živil. Nato je

odšel, mi pa smo se zgrajali nad tem brutalnim činom.

Po polnoči smo zasedli tunel in ob dveh zjutraj 15. junija se je pričela ofenziva. Italijanski topovi so grmeli, da se je v vsa gor-tresla; granate so tulile v zraku in padale na zemljo nad našo kaverno. Skalo je v kaver-ni je škripalo in bali smo se, da nas bo kmalu pokopalo pod seboj. Vojake, ki so stražili stroj-nice, je jeklena toča pregnala in pribražali so v kaverno. Jaz sem imel srečo, ker sem stražil stroj-nico v kaverni, kjer sem bil varen. Od onih, ki so stražile stroj-nice na prostem, je bilo mnogo ranjenih in nekatere so granate raztrgale na tisoče ko-sov.

Proti večeru je naš telefonist prejel poročilo, da so italijanske granate uničile naše kuhinje in tudi skladišče 17. polka. Kar ni-so razdeležali granate, je pokon-čal ogenj. Paraka, v kateri smo prej stanovali, je bila tudi uni-čena in prav tako jarka, ki smo jih izkopali. Vse je bilo narobe, kakor da so bila sočni dan. U-pali smo, da bo bombardiranje prenehalo, ko se bo stisnilo, da bomo šli ven iz brlogov in se na-vzili svežega zraka, ampak so-vražnik je kar naprej sipal smr-tonosne granate in žravnice. Ob-streljeval nas je dva dni in dve

noči neprenehoma in v tem času nismo dobili niti tople vode. Poveljnik nam je dovolil, da lah-ko vsak večer pojedemo eno konzervo in to je bilo vsz.

Bombardiranje je nekoliko po-jenjšalo šele tretji dan opoldne. Sovražnik je potem pričel ob-streljevati naše rezerve v zale-dju. V zraku so se prikazovali italijanski aeroplani in eden se je spustil prav nizko, da vidi, če je vse uničeno. Istočasno smo opazili pred nami sovražne pa-trulje, ki so se nam bližale. O-tvorili smo na nje ogenj iz stroj-nice, kar je tako prestrašilo italijanske vojake, da so zmeta-li puške proč in se podali. Ujet-niki so bili takoj zaslišani in po-vedali so, da so dobili povelje, da morajo za vsako ceno zase-sti to goro in vse bližnje hribe še tisti dan. Rekl so, da je bilo v akciji osemsto topov in velika armada. Torej ni bilo nič čud-nega, ko je tako grmel in tre-skalo, ker je bruhalo ogenj toli-ko številu topov na naše pozici-je.

Kmalu smo od levega krila prejeli obvestilo, da je sovraž-nik pomika proti nam in naj se oobro pripravimo. Naše stroj-nice so bile v redu, vsak mo-ž na svojem mestu in treba je bilo le pritisniti na gumb, pa bodo pri-čel sipati jekleno točo proti so-vražniku. Tako pripravljeni smo čakali na Italijane.

Naenkrat smo zagledali sovraž-ne čete, ki so se zapodile proti nam. V tistem hipu so se o-

glasili naši topovi v ozadju in pričeli bruhati žravnice, mi smo pa morali čakati, da so prišli bli-zu nas. Dospeli so v malo dol-nico in takrat so zadržale naše strojnice, ki so jih od prvega do zadnjega pokosile. Niti eden se ni vrnil in slična usoda je zade-la druge oddelke, ki so se zapo-dili proti nam. V par urah je bi-la tista dolnina polna mrtvakov in ranjencev. Sovražnik je na-skakoval naše postojanke kake tri ure; ko je uvidel, da nam ne more do živga, je odnehal. Na-še strojnice in topovi so ubili ti-soče Italijanov in tako se je o-fenziva ponesrečila. Tisti, ki smo ostali še živi in nismo bili ranjeni, smo bili veseli, ker se je vse dobro izteklo. Po ofenzi-vi je zavladala nočna tišina, ka-tero je v presledkih prekinilo vpitje ranjencev v bližnji doli-ni. Okrog polnoči smo dobili ne-kaj tople juhe, katero smo s sla-stjo povžili.

XXI

Sele proti koncu julija je iz-ginil sneg v tirolskem gorovju, na straneh, ki so bile obrnjene proti solncu, toda v globelih ga je bilo še veliko. Za nas je bilo toliko boljše, ker ni bilo treba prezebat. Hodili smo se gret na skale kakor martinčki. Nekega dne, ko sva se s tovarišem grela na skali, je prišla iz luknje ve-lika kača. Ker sva bila lačna, sva jo ubila in odnesla v barako, kjer smo imeli majhno pečico. Razse-kala sva jo na kose in vrgla v lonec ter pričeli kuhati. Kmalu se je začel širiti prijeten duh, ki je privabil tudi ostale tovariše. Mislili so, da sva ujela ribo in prosili so, naj jim dava koščak mesa, ko bo skuhano. Povedala sva jim, da je v posodi kača, ne riba, toda ker so bili lačni, jim je mehko meso šlo v slast kakor nama. Potem smo sklenili, da bo-mo še ubijali kače in si z me-som težili lakoto.

Nekaj tednov pozneje se je vrnil k našemu oddelku moj so-šolec, ki je bil nekaj časa na do-pustu v rojstni vasi. Prinesel mi je hlebec kruha in zavoj ciga-ret, ki mu jih je izročil moj oče. Kruh sem z veseljem pojedel, če-prav je bil star in trd ko kamen. Vpraševal sem ga, kako se ima doma in, izvedel, da so vsi zdravi, toda fantov je zelo malo v vasi. Prihodnji mesec bodo šli v armado sedemnajstletni fan-tje in doma bodo ostali samo starci, ženske in otroci. Povedal je tudi, da se sliši grmenje to-pov s fronte v domačo vas in da se okrog Gorice vrše ljute bitke in da nihče ne ve, kdaj bo konec vojne.

Približala se je jesen in mi smo še vedno čepeli v tirolskih hribih. Pripravljali smo se za hudo zimo, katere smo se vsi ba-li. V decembru je že zapadlo ve-liko snega in v januarju je sne-žilo tri tedne neprenehoma. Sneg je bil tako debel, da smo lahko vrtali predore pod njim. Živil smo prejemali čim dalje manj, ker je vsega manjkalo. Mučil nas je tudi hud mraz, ki je bil dosti-krat 40 do 50 stopinj pod ničlo in ni mogel noben vojak vzdrže-ti na straži več ko 15 minut. Mnogim so zamrzli nosovi, noge in ušesa, da so jih morali posla-ti v bolnišnico.

Po dveh letih bivanja v tirol-skem gorovju, ko nismo videli nobenega civilista in bili popol-noma ločeni od ostalega sveta, je prišlo povelje, da se sedem-najsti polk umakne nazaj. Vsi smo se razveselili te novice. V pustem gorovju smo postali na-pol divji in komaj smo poznali drug drugega. Bili smo raztrga-ni, zamazani, polni uši in izstra-dani, vendar smo z radostjo pri-čakovali trenutka, ko bomo po dveh dolgih letih spet lahko vi-živali polno ravnin in dolin, kra-jev, kjer raste zelena trava, eve-to jablane in črešnje ter se pre-takajo bistré vode v potokih...

XXII

Neko jutro je prišlo povelje za odhod. Pobrli smo svoje stvari in se pričeli pomikati v dolino. Dosegli smo cesto, ki se je vila okrog hriba, na čigar na-sprotni strani so se nahajali Ital-ijani. Nad njihovimi pozicijami smo zagledali zrakoplov, ki nas je menda opazil, kajti kmalu so se oglasili topovi in pričeli me-tati granate proti nam. Pričeli smo preklinjati, ker nas ni Ital-ijan pustil pri miru niti sedaj, ko smo odhajali v rezervo, da se nekoliko odpočijemo.

Ko smo bili že silno utrjeni od hoje in smo bili vsi premo-čeni od znoja, smo dobili odmor. Zvalili smo se kar v občestne

Senator Gerald P. Nye (levo) in Barney Baruch. Slednji je nedavno nastopil pred senat-odsekom, ki preiskuje trgovino z orožjem in municijo.

Viden znak

"Natakar," zakliče gost, "ka-dar pride gospod Frisson, mu povejte, da ga čakam na svojem stanovanju."

"Oprostite, gospoda Frissona žal ne poznam..."

"To je vendar tisti veliki go-spod s črnimi..."

"Obžalujem, toda vsak dan pride toliko gospodov s črni-mi..."

"Oh, njega boste vendar prav lahko spoznali: odlikovan je z redom sv. Ivane, pa ga ne nosi!"

"Kako si ti zapravljivi! Pogledj mene! Po tri leta nosim vsak klobuk."

"Tri leta?"

"Da, prvo leto zamenjam trak, drugo leto podlago, tretje leto pa vse skupaj v kavarni."

Zakaj? Zato

— Zakaj dajejo po ma-njarnik ženska imena?

— Zato, ker se mora za-vnanjost potrošiti veliko narja.

•

Gospa Verižnikova se je d-slikati. Dve uri je morala miru sedeti. Potem pa je d-slikar:

"Zdaj boste lahko malo p-vali. Medtem bom naslikal zadje."

Gospa Verižnikova se je d-mežljivo nasmehnila in obr-

Mož: "Poglej, tu piše v niku o tebi!"

Zena: "O meni? Saj ni goče!"

Mož: "Pač! Napisano je, da preveč žensk na svetu."

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto iz štete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročini. Prosveta stane za vse enako, za člani ali nečlane \$6.00 za eno leto na-nino. Ker pa člani že plačajo pri ascementu \$1.20 za tednik, se jim to šteje k naročini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Zdrž. države in Kanado	Za Cicero in Chicago je...
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je: \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati do vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo s datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov družine:

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častne knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugo.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na šalje tudi vse ostene pojasnila